ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ WALTER VAN GERVEN

της 5ης Δεκεμβρίου 1989 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η υπόθεση αυτή, που φαίνεται αρκετά απλή εκ πρώτης όψεως και στην οποία το Vestre Landsret υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα ως προς την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 543/69 [1] (αποκαλούμενος επίσης « κανονισμός περί ταχογράφων », ονομασία με την οποία θα τον αναφέρω στο εξής), οδηγεί το Δικαστήριο, μετά από πιο προσεκτική μελέτη, να εξετάσει την εξουσία εκτιμήσεως των κρατών μελών να θεσπίζουν ποινικές κυρώσεις για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου και, κατά συνέπεια, την προστασία από το κοινοτικό δίκαιο των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών έναντι των επεμβάσεων των κρατών μελών.

Τα πραγματικά περιστατικά

2. Η κύρια διαφορά στην υπόθεση αυτή αφορά μια ποινική διαδικασία σε βάρος της δανικής επιχειρήσεως Hansen & Søn (στο εξής: Hansen). Η Hansen απασχολεί έναν δανό οδηγό ο οποίος, όπως προέκυψε μετά από έλεγχο της ολλανδικής αστυνομίας την 1η Μαρτίου 1984, δεν είχε τηρήσει τον χρόνο αναπαύσεως που προέβλεπε ο κανονισμός περί ταχογράφων (βλέπε άρθρα 7, παράγραφος 2, και 11 του εν λόγω κανονισμού).

Ο κανονισμός περί ταχογράφων, ο οποίος, όπως ορίζει στην τελευταία φράση του, ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος, επιβάλλει ορισμένες υποχρεώσεις τόσο στα μέλη του πληρώματος οχημάτων (οδηγούς, βοηθούς οδηγού και εισπράκτορες) όσο και στους εργοδότες των ατόμων αυτών. Οι σχετικοί με τον χρόνο οδηγήσεως και αναπαύσεως κανόνες δεν περιλαμβάνουν ρητές διατάξεις περί των υποχρεώσεων του εργοδότη των μελών του πληρώματος [2]. Όμως, με την απόφαση Cagnon και Taquet του 1975 [3], το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το άρθρο 11 του κανονισμού, το οποίο καθορίζει τον ελάχιστο υποχρεωτικό χρόνο αναπαύσεως των μελών του πληρώματος, περιλαμβάνει επίσης έμμεσα μιαν ανάλογη υποχρέωση βαρύνουσα τον εργοδότη:

« η αναφερόμενη στον κανονισμό (ΕΟΚ) 543/69 έκφραση " πρέπει να έχει... περίοδο αναπαύσεως " πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει την τήρηση των σχετικών με την ημερήσια ανάπαυση διατάξεων τόσο στα ίδια τα μέλη του πληρώματος... όσο και στον εργοδότη που εκμεταλλεύεται μία επιχείρηση οδικών μεταφορών, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στα μέλη του πληρώματος να έχουν τον καθοριζόμενο χρόνο αναπαύσεως » (σκέψη 10).

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ολλανδική.

1 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 25ης Μαρτίου 1969, περί εναρμονίσεως ορισμένων κοινωνικών διατάξεων που αφορούν τις οδικές μεταφορές (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 47).

2 — Εξαιρέσει του άρθρου 15, παράγραφος 1, του κανονισμού περί ταχογράφων, που ορίζει ότι « οι εκτελούντες τακτική γραμμή πρέπει να καταρτίζουν πίνακα δρομολογίων και πρόγραμμα υπηρεσίας ».

3 — Απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1975 στην υπόθεση 69/74, Jurispr. 1975, σ. 171.

3. Οι υποχρεώσεις του εργοδότη διευκρινίστηκαν στο μεταξύ με το άρθρο 15 του κανονισμού (ΕΟΚ) 3820/85[4], ο οποίος αντικατέστησε τον κανονισμό 543/69, το οποίο ορίζει τα εξής:

« 1) Η επιχείρηση οργανώνει την εργασία των οδηγών με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι δυνατή η συμμόρφωσή τους προς τις σχετικές διατάξεις του παρόντος κανονισμού

...

2) Η επιχείρηση ελέγχει περιοδικά αν (τηρείται ο κανονισμός). Αν διαπιστωθούν παραβάσεις, η επιχείρηση λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να μην επαναληφθούν. »

Εντούτοις, ο κανονισμός αυτός δεν ίσχυε ακόμα κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθέτησαν την ποινική ευθύνη της Hansen.

4. Το τμήμα VII του κανονισμού περί ταχογράφων (άρθρα 14 έως 18) περιλαμβάνει ορισμένους κανόνες περί ελέγχων και ποινών. Οι κανόνες αυτοί αφορούν την τήρηση των λεγομένων « βιβλιαρίων οδηγήσεως », τη θέσπιση των κανόνων υπηρεσίας, την τοποθέτηση μηχανισμών ελέγχου στα οχήματα και τη σύνταξη γενικής εκθέσεως περί της εφαρμογής του κανονισμού αυτού από την Επιτροπή. Η διαφορά μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης αφορά στην ουσία το άρθρο 18, το οποίο είναι το τελευταίο άρθρο του εν λόγω τμήματος. Τούτο ορίζει τα εξής[5]:

« 1) Τα κράτη μέλη εκδίδουν εγκαίρως, κατόπιν διαβουλεύσεων με την Επιτροπή, τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, τις αναγκαίες για την εκτέλεση του παρόντος κανονισμού.

Οι διατάξεις αυτές αφορούν, μεταξύ άλλων, την οργάνωση, τη διαδικασία και τα μέσα ελέγχου καθώς και τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περιπτώσεις παραβάσεως.

2) Τα κράτη μέλη αλληλοβοηθούνται για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού και τον έλεγχό της.

... »

5. Όσον αφορά τις κυρώσεις, η Δανία επέλεξε[6] το λεγόμενο σύστημα της « αντικειμενικής ποινικής ευθύνης », δυνάμει του οποίου, σε περίπτωση παραβάσεως του κανονισμού από κάποιον από τους υπαλλήλους του, ο εργοδότης μπορεί να καταδικαστεί σε ποινή προστίμου (όχι όμως σε ποινή στερητική της ελευθερίας) χωρίς να είναι αναγκαίο να αποδεικνύεται πρόθεση ή αμέλειά του. Για να υπέχει ποινική ευθύνη ο εργοδότης, πρέπει μόνο το δρομολόγιο να πραγματοποιήθηκε κυρίως προς το συμφέρον του[7]. Στη Διάταξη του αιτούντος δικαστηρίου διευκρινίζεται ότι, όταν ο εργοδότης είναι εταιρία (κεφαλαιουχική, συμμετοχική ή άλλη εταιρία του ιδίου

4 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την εναρμόνιση ορισμένων κοινωνικών διατάξεων στον τομέα των οδικών μεταφορών (ΕΕ L 370, σ. 1).

5 — Η διάταξη αυτή περιλαμβάνεται τώρα στο άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 3820/85.

6 — Η Διάταξη του αιτούντος δικαστηρίου αναφέρεται σε εξουσιοδοτικό νόμο του 1972 και σε δύο εκτελεστικά διατάγματα (του 1981 και του 1986) του Υπουργείου Εργασίας της Δανίας.

7 — Πρόστιμο μπορεί επίσης να επιβληθεί στον υπάλληλο-οδηγό που παραβαίνει τις διατάξεις του κανονισμού. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ο δικηγόρος της Hansen επέστησε την προσοχή του Δικαστηρίου στο γεγονός ότι στην πράξη οι υπάλληλοι-οδηγοί δεν βαρύνονται με την πληρωμή του προστίμου, εκτός σε περιπτώσεις αυτοφώρου, όπως και στην υπό κρίση υπόθεση. Πάντως, η επιχειρηματολογία αυτή αφορά τη συνήθη πρακτική στη Δανία έναντι των εργαζομένων και, επομένως, υπερβαίνει το πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως, που αφορά τον *τρόπο επιβολής* της κυρώσεως στον εργοδότη. Συνεπώς δεν θα επανέλθω στο ζήτημα αυτό στη συνέχεια.

είδους), το πρόστιμο μπορεί να επιβληθεί στην εταιρία με την ιδιότητά της αυτή (όπως συνέβη στη διαφορά της κύριας δίκης). Το εν λόγω δικαστήριο αναφέρει επίσης ότι το σύστημα αντικειμενικής ποινικής ευθύνης είναι σύνηθες στη Δανία στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος.

Για περισσότερη σαφήνεια σημειώνω στο σημείο αυτό ότι δεν ταυτίζονται το δανικό σύστημα επιβολής κυρώσεων στον εργοδότη και το λεγόμενο σύστημα της «αστικής ευθύνης» του εργοδότη, κατά το οποίο ο εργοδότης είναι αστικώς υπεύθυνος για την πληρωμή των προστίμων στα οποία καταδικάζονται οι εργαζόμενοι που απασχολεί, χωρίς εντούτοις να ασκείται κατ' αυτού χωριστή ποινική δίωξη.

6. Η Hansen καταδικάστηκε σε πρώτο βαθμό σε πρόστιμο 1 500 κορωνών Δανίας (DKR, ποσό το οποίο αντιστοιχεί, με τη σημερινή ισοτιμία, σε 186 Ecu περίπου), άσκησε δε έφεση κατά της καταδίκης αυτής ενώπιον του Vestre Landsret. Διαπιστώνεται ότι η Hansen δεν μπορεί να αποφύγει την καταδίκη παρά μόνο εάν το Δικαστήριο κρίνει το δανικό σύστημα αντικειμενικής ποινικής ευθύνης ως ασυμβίβαστο προς το κοινοτικό δίκαιο.

Ενόψει αυτών των πραγματικών περιστατικών το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν ο κανονισμός περί ταχογράφων εμποδίζει την εφαρμογή εθνικών διατάξεων, κατά τις οποίες μπορεί να επιβληθεί ποινή στον εργοδότη, υπάλληλος του οποίου παρέβη τις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού σχετικά με τον χρόνο οδηγήσεως και αναπαύσεως, ακόμα και αν δεν υπήρξε εκ μέρους του πρόθεση ή αμέλεια. Όπως θα αναφερθεί κατωτέρω (σημείο 11), θα εξετάσω το ερώτημα αυτό υπό ελαφρώς ευρύτερη προοπτική και όχι μόνο σε σχέση αποκλειστικά με τον κανονισμό περί ταχογράφων.

Το νομικό πρόβλημα και οι υποβληθείσες παρατηρήσεις

7. Οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο είναι αφιερωμένες, σε μεγάλο βαθμό, στο ζήτημα αν η Κοινότητα είναι αρμόδια να θεσπίσει κανόνες ποινικής φύσεως ή αν η θέσπιση (ποινικών) κυρώσεων σε περίπτωση παραβάσεως κανόνων του κοινοτικού δικαίου υπάγεται στην (αποκλειστική) αρμοδιότητα των κρατών μελών. Τόσο οι εκπρόσωποι της Δανικής και της Βρετανικής Κυβερνήσεως όσο και η Επιτροπή δέχθηκαν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι, στην πραγματικότητα, το πρόβλημα αυτό δεν είναι *αυτό καθαυτό* καίριο όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου. Συμφωνώ με την άποψη αυτή. Πράγματι, ένας κανόνας ποινικού δικαίου, το κύρος του οποίου αμφισβητείται στην κύρια δίκη, θεσπίστηκε προς εκπλήρωση της επιβληθείσας στα κράτη μέλη με το άρθρο 18 του κανονισμού 543/69 υποχρεώσεώς τους να θεσπίσουν τις απαραίτητες για την εφαρμογή του κανονισμού αυτού κυρώσεις. Επομένως, το εγειρόμενο στην παρούσα υπόθεση ζήτημα δεν αφορά την αρμοδιότητα: *στην υπό κρίση υπόθεση* είναι αναμφισβήτητο ότι η αρμοδιότητα αυτή ανήκει στα κράτη μέλη, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για ίδια ή για παραχωρηθείσα αρμοδιότητα. Αντίθετα, στην παρούσα υπόθεση ανακύπτει το πιο περιορισμένο πρόβλημα της εκτάσεως του περιθωρίου εκτιμήσεως που έχουν τα κράτη μέλη κατά την εκτέλεση των υποχρεώσεών τους εκ του άρθρου 18 του κανονισμού περί ταχογράφων.

Η *Βρετανική και η Δανική Κυβέρνηση* υποστήριξαν στην ουσία ότι το σύστημα της αντικειμενικής ποινικής ευθύνης στη δανική νομοθεσία βρίσκεται πλήρως εντός του πλαισίου της ελευθερίας εκτιμήσεως που έχουν τα κράτη μέλη. Προτείνουν την ευρεία ερμηνεία αυτής της ελευθερίας εκτιμήσεως: ο κανονισμός

περιορίζεται στην υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίσουν τις « απαραίτητες » και « αποτελεσματικές » κυρώσεις. Κατά τις κυβερνήσεις αυτές, ένα σύστημα αντικειμενικής ποινικής ευθύνης είναι σύμφωνο προς τις υποχρεώσεις αυτές, διότι αποτελεί αποτελεσματικό (και απαραίτητο) μέτρο κατά της συγκαλυμμένης αμέλειας που επιδεικνύουν οι εργοδότες όταν φροντίζουν για την τήρηση των κανόνων του κανονισμού εκ μέρους των υπαλλήλων τους. Η Δανική Κυβέρνηση διατείνεται ότι αυτή η μέθοδος καταστολής έχει επίσης ως σκοπό να εξαλείψει ή τουλάχιστον να ελαχιστοποιήσει τα οικονομικά κίνητρα που ωθούν τον εργοδότη να παραβιάζει τους σχετικούς κανόνες και, με τον τρόπο αυτό, να ενθαρρύνει τη λήψη μέτρων ελέγχου και προλήψεως.

Η *Επιτροπή* καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα στηριζόμενη σε μια πιο περιορισμένη επιχειρηματολογία: η θέσπιση συστήματος αντικειμενικής ποινικής ευθύνης, όπως το ισχύον στη Δανία, δεν επιφέρει επέκταση των υποχρεώσεων που επιβάλλονται στους εργοδότες με τον κανονισμό, αποτελεί αποτελεσματικό μέτρο για τη διασφάλιση της τηρήσεως των υποχρεώσεων αυτών και εφαρμόζεται επίσης στις περιπτώσεις παραβάσεων αναλόγων εθνικών κανόνων (για παράδειγμα των σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος).

Αντιθέτως η Hansen ισχυρίστηκε ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το δανικό σύστημα καταστολής υπερβαίνει διττώς τα όρια της εξουσίας δράσεως την οποία παρέχει στα κράτη μέλη ο κανονισμός 543/69. Υποστήριξε α) ότι το αποτέλεσμα του δανικού συστήματος έναντι του εργοδότη είναι η διεύρυνση της εννοίας του εγκλήματος σε σχέση με την απορρέουσα από την απόφαση Cagnon και Taquet [8] και από τον κανονισμό 3820/85, που είναι πλέον πρόσφατος, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι το σύστημα αυτό δεν έχει νομικό έρεισμα στον κανονισμό αυτό, και β) ότι η δανική ποινική νομοθεσία βαίνει κατά πολύ πέραν των όσων προβλέπονται σε όλα τα άλλα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, οδηγεί σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων μεταφορών των κρατών μελών. Με τον τρόπο αυτό επανέρχεται de facto στην αρμοδιότητα των κρατών ένας τομέας υπαχθείς στην αρμοδιότητα της Κοινότητας.

Θα προβώ κατωτέρω σε ανάλυση του δανικού ποινικού συστήματος υπό δύο πτυχές: αφενός, στο πλαίσιο του κανονισμού 543/69 (σημεία 8 έως 10) και, αφετέρου, στο ευρύτερο πλαίσιο των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου (σημεία 11 έως 16).

Η « αποτελεσματική » εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου

8. Δυνάμει της αναφερομένης στο άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ αρχής της συνεργασίας, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να λαμβάνουν « κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που... προκύπτουν από πράξεις των οργάνων της Κοινότητος ». Όσον αφορά ειδικότερα τη θέσπιση κυρώσεων λόγω παραβάσεων των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο περιέλαβε το κείμενο του άρθρου αυτού στην απόφαση Amsterdam Bulb του 1977 [9]. Η Επιτροπή και οι Κυβερνήσεις της Δανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίστηκαν ότι τα κράτη μέλη έχουν συναφώς ευρεία εξουσία εκτιμήσεως. Ασφαλώς στην προκειμένη υπόθεση αυτή η εξουσία εκτιμήσεως είναι *δεσμία* και η άσκησή της πρέπει να πληροί δύο προϋποθέσεις.

8 — Όπ. π., σημείωση 3.

9 — Απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1977, Amsterdam Bulb κατά Produktschap voor Siergewassen, σκέψη 32 (50/76, Jurispr. 1977, σ. 137).

Πρώτον, τα κράτη μέλη πρέπει να φροντίζουν ώστε οι κυρώσεις να είναι αποτελεσματικές, σύμφωνες προς την αρχή της αναλογικότητας και να έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα [10]. « Αποτελεσματικές » σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επιδιώκουν την επίτευξη των στόχων των οικείων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Από το ιστορικό [11] και από το προοίμιο του κανονισμού 543/69 προκύπτει ότι οι στόχοι τους οποίους επιδιώκει ο κανονισμός αυτός είναι τόσο κοινωνικής φύσεως (εναρμόνιση και βελτίωση των συνθηκών εργασίας, εναρμόνιση των περιορισμών σχετικά με τη διάρκεια της εργασίας, βελτίωση της οδικής ασφάλειας) όσο και οικονομικής (εναρμόνιση των όρων του ανταγωνισμού στον τομέα των οδικών μεταφορών, αύξηση του κόστους στον εν λόγω τομέα σε σχέση με τον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών). Κυρώσεις με « αποτρεπτικό χαρακτήρα » και « σύμφωνες προς την αρχή της αναλογικότητας » σημαίνει ότι οι εν λόγω κυρώσεις πρέπει να είναι επαρκώς αυστηρές, όχι όμως δυσανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. *Δεύτερον*, τα κράτη μέλη οφείλουν να επιβάλλουν κυρώσεις λόγω παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου όπως και όταν πρόκειται για παραβάσεις των κανόνων του εθνικού δικαίου της ιδίας φύσεως και σημασίας [12].

Θα εξετάσω εν συντομία το δανικό ποινικό σύστημα υπό το φως των ανωτέρω προϋποθέσεων. Όσον αφορά τη *δεύτερη* προϋπόθεση, μπορώ να είμαι ιδιαίτερα σύντομος. Είναι βέβαιον ότι οι κυρώσεις τις οποίες προβλέπει η νομοθεσία της Δανίας λόγω παραβάσεως του κανονισμού είναι ανάλογες προς τις κυρώσεις λόγω παραβάσεως των εθνικών κανόνων της ιδίας φύσεως και σημασίας [13]. Όσον αφορά τώρα την *πρώτη* προϋπόθεση: είναι βέβαιον ότι η οιονεί « αυτόματη » ποινική ευθύνη του εργοδότη σε περίπτωση παραβάσεως κανόνων του κοινοτικού δικαίου από κάποιον από τους υπαλλήλους του είναι μέτρο αποτρεπτικό, το οποίο επιπλέον είναι φύσεως τέτοιας ώστε να παρακινεί τον εργοδότη να ελέγχει τακτικά την τήρηση εκ μέρους των υπαλλήλων του των σχετικών με τον χρόνο οδηγήσεως και αναπαύσεως διατάξεων και να ακολουθεί ενεργό πολιτική προλήψεως των παραβάσεων. Κατά τα λοιπά, ούτε η Hansen προβάλλει σχετικά αντιρρήσεις. Όπως θα φανεί κατωτέρω, κατά την εξέταση του δευτέρου ισχυρισμού της Hansen (σημείο 10), το σύστημα αυτό, έτσι όπως εφαρμόζεται, δεν αντιβαίνει προς την αρχής της αναλογικότητας, τουλάχιστον κατά τη γνώμη μου.

Εντούτοις, η επιχειρηματολογία της Hansen δεν αφορά τόσο τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, αλλά, όπως ήδη αναφέρθηκε, στηρίζεται στον ισχυρισμό ότι η δανική νομοθεσία υπερέβη τα όρια της υποχρεώσεως που επιβάλλονται από τον κανονισμό 543/69 και προκαλεί στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων μεταφορών των κρατών μελών. Πάντως αυτή η επιχειρηματολογία δεν με πείθει.

9. Όσον αφορά τον *πρώτο ισχυρισμό* της Hansen, δεν μπορώ να αντιληφθώ πώς το ποινικό σύστημα της Δανίας θα μπορούσε να υπερβεί τα (καθοριζόμενα από τον κανονισμό) όρια των υποχρεώσεων που υπέχει ο εργοδότης. Το σύστημα αυτό έχει ως στόχο την επιβολή κυρώσεων στον εργοδότη που επι-

10 — Βλέπε απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, Επιτροπή κατά Ελλάδος, σκέψη 24 (68/88, Συλλογή 1989, σ. 2965) και αποφάσεις της 10ης Απριλίου 1984, Von Colson και Kamann, σκέψη 15 (14/83, Συλλογή 1984, σ. 1891), και Harz, σκέψεις 21 έως 28 (79/83, Συλλογή 1984, σ. 1921).

11 — Το ιστορικό του κανονισμού αυτού αναφέρεται λεπτομερώς, μεταξύ άλλων, από τον Butt Philip, A: « The Application of the EEC Regulations on Drivers' Hours and Tachographs in the Road Transport Sector » στο *Making European Policies Work* (Siedentopf, H. και Ziller, J., red.), Λονδίνο 1988, σ. 88 και επ.

12 — Βλέπε την απόφαση στην υπόθεση 68/88, όπ. π., σημείωση 10, σκέψη 24.

13 — Ο εκπρόσωπος της Δανικής Κυβερνήσεως επέστησε την προσοχή του Δικαστηρίου στο γεγονός ότι το σύστημα της αντικειμενικής ποινικής ευθύνης χρησιμοποιείται επίσης στο πλαίσιο της νομοθεσίας περί προστασίας του εργασιακού περιβάλλοντος. Όπως προκύπτει από τα έγγραφα που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, μπορούν να αναφερθούν και άλλες περιπτώσεις εφαρμογής, όπως η νομοθεσία περί προστασίας του περιβάλλοντος, περί σταθμών πυρηνικής ενεργείας και η τελωνειακή νομοθεσία.

δεικνύει συγκαλυμμένη αμέλεια, ο οποίος α) οφείλει να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα ώστε οι υπάλληλοί του να είναι σε θέση να τηρούν τους χρόνους οδηγήσεως και αναπαύσεως (βλέπε την απόφαση Cagnon και Taquet) και ο οποίος β) οφείλει να ελέγχει με αποτελεσματικό τρόπο την τήρηση των επιταγών του κανονισμού: πράγματι, πιστεύω ότι τα προβλεπόμενα στο τμήμα VII του κανονισμού μέσα προορίζονται να καταστήσουν δυνατό όχι μόνο τον έλεγχο από τις δημόσιες αρχές, αλλά και τον προληπτικό έλεγχο εκ μέρους του εργοδότη[14]. Το δανικό ποινικό σύστημα δεν διευρύνει τις προαναφερθείσες υποχρεώσεις, αλλ' απλώς προβλέπει μια (πιο) βαριά ποινή για την παράβαση των υποχρεώσεων αυτών, επιβάλλοντας αυτομάτως κύρωση στον εργοδότη κάθε φορά που κάποιος από τους υπαλλήλους του παραβαίνει τους εν λόγω κανόνες.

Η Hansen διατείνεται, καθώς φαίνεται, ότι ο κανονισμός επιβάλλει μόνο υποχρέωση λήψεως μέτρων[15] εκ μέρους του εργοδότη και ότι αυτή η υποχρέωση μετατράπηκε στην πράξη από το δανικό ποινικό σύστημα σε υποχρέωση επιτεύξεως αποτελέσματος. Ακόμα και αν συμβαίνει αυτό,πρόκειται μόνον για μια συνέπεια του ισχύοντος ποινικού συστήματος. Ο εθνικός νομοθέτης όμως διαθέτει συναφώς εξουσία εκτιμήσεως: πράγματι, με την προαναφερθείσα απόφαση Amsterdam Bulb[16], το Δικαστήριο δέχθηκε ότι, όταν τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα προς εκτέλεση κανόνων του κοινοτικού δικαίου δυνάμει του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΟΚ,

« εφόσον δεν υπάρχει διάταξη στην κοινοτική κανονιστική ρύθμιση προβλέπουσα συγκεκριμένες κυρώσεις για τις περιπτώσεις παραβάσεως εκ μέρους των ιδιωτών της εν λόγω ρυθμίσεως, τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να καθορίσουν τις κυρώσεις τις οποίες θεωρούν πρόσφορες » (σκέψη 33).

Κατά τα λοιπά, ακόμα και αν η εφαρμογή του προαναφερθέντος άρθρου από ένα κράτος μέλος επιφέρει διεύρυνση των υποχρεώσεων του εργοδότη, τούτο δεν σημαίνει ότι υφίσταται κατ' ανάγκη ασυμφωνία προς τον κανονισμό περί ταχογράφων. Αυτό προκύπτει από το άρθρο 13 του κανονισμού, το οποίο επιτρέπει ρητά αυτή τη διεύρυνση όσον αφορά τις υποχρεώσεις των υπαλλήλων. Κατά τη γνώμη μου, προς επίτευξη των στόχων του κανονισμού τα κράτη δικαιούνται, ήδη βάσει της διατάξεως αυτής, να διευρύνουν τις υποχρεώσεις των υπαλλήλων (υποχρεώσεις οι οποίες δεν αναφέρονται ρητά στον κανονισμό, αλλά καθορίζονται στην απόφαση Cagnon και Taquet).

10. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Hansen υποστηρίζει με τον *δεύτερο ισχυρισμό* της ότι η εφαρμογή ενός συτήματος αντικειμενικής ποινικής ευθύνης οδηγεί σε στρεβλώσεις των όρων του ανταγωνισμού στα κράτη μέλη. Είναι βέβαιον ότι η εναρμόνιση των όρων του ανταγωνισμού υπήρξε ένας από τους θεμελιώδεις στόχους του κανονισμού 543/69. Θεσπίζοντας τη σχετική ρύθμιση με κανονισμό ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να επιβάλλει ορισμένες λεπτομερείς και απευθείας εφαρμοστέες υποχρεώσεις στα άτομα και τις επιχειρήσεις που δρουν στον τομέα των μεταφορών, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών[17] και ο στόχος της όσο το δυνατόν πληρέστερης εναρμονίσεως επιτεύχθηκε όσον αφορά τους εφαρμοστέους κανόνες (περί της οδηγήσεως)· αυτό όμως δεν συνέβη όσον αφορά τους ελέγχους και τις κυρώσεις που συνδέονται με τους κανόνες αυτούς. Παρά την επιμονή της Επιτροπής,

14 — Αυτές οι δύο υποχρεώσεις προβλέπονται ρητά και σήμερα επίσης στη νέα έκδοση του κανονισμού περί ταχογράφων (βλέπε ανωτέρω σημείο 3). Επομένως τα συμπεράσματα στα οποία θα οδηγήσει η παρούσα ανάλυση ισχύουν επίσης και για την τωρινή έκδοση του κανονισμού αυτού.

15 — Η Hansen συνάγει το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής από το προαναφερθέν άρθρο 15, παράγραφος 3, του κανονισμού περί ταχογράφων του 1985. Θεωρεί ότι ο κανονισμός αυτός περιορίζεται στη διευκρίνιση ήδη προβλεπόμενων από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 543/69 κανόνων, όπως προκύπτει από την απόφαση Cagnon και Taquet.

16 — Όπ. π., σημείωση 9.

17 — A. Butt Philip, όπ. π., σ. 90.

ουδέποτε θεσπίστηκαν κοινοί κανόνες στον τομέα αυτό, τούτο δε, καθώς φαίνεται, λόγω της ρητής αρνήσεως των κρατών μελών να παραχωρήσουν την αρμοδιότητά τους επί ποινικών ζητημάτων [18]. Αυτή η κατάσταση έχει ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα το ότι οι έλεγχοι και οι κυρώσεις σε σχέση με τους κανόνες του κανονισμού διαφέρουν από το ένα κράτος στο άλλο.

Είναι αλήθεια ότι η έλλειψη εναρμονίσεως των κανόνων περί ελέγχων και κυρώσεων δεν αποτελεί ανάθεση των σχετικών αρμοδιοτήτων « εν λευκώ » στα κράτη μέλη. Όπως προαναφέρθηκε ήδη, το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ περιορίζει τις δυνατότητες επιλογής των κρατών μελών όσον αφορά ένα ορισμένο ποινικό σύστημα, καθώς οι εν λόγω περιορισμοί στηρίζονται, μεταξύ άλλων, στους στόχους του κανονισμού, στους οποίους περιλαμβάνεται η μέριμνα για την αποφυγή των στρεβλώσεων των όρων του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς [19]. Σε αντίθεση προς τη Hansen θεωρώ ότι το δανικό ποινικό σύστημα δεν επιφέρει τέτοιες στρεβλώσεις (ασφαλώς αρμόδιο να κρίνει επ' αυτού είναι το αιτούν δικαστήριο). Από μία πρόσφατη συγκριτική μελέτη σχετικά με τις κυρώσεις λόγω παραβάσεων του κανονισμού περί ταχογράφων στα κράτη μέλη προκύπτει ότι η Δανία δεν προβλέπει βαρύτερες ή ελαφρύτερες κυρώσεις από τις επιβαλλόμενες εντός των άλλων κρατών μελών [20]. Ο εκπρόσωπος της Δανικής Κυβερνήσεως ανέφερε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι για κάθε παράβαση επιβάλλεται συνήθως πρόστιμο 1 000 κορωνών Δανίας (που αντιστοιχούν σε 124 Ecu περίπου με την τωρινή ισοτιμία) και ότι τα πρόστιμα αυτά δεν αυξάνονται σε μεγάλο βαθμό παρά μόνο σε περίπτωση επανειλημμένων υποτροπών. Επίσης, δεν διαφέρει αισθητά προς τα ισχύοντα στα άλλα κράτη μέλη ούτε η συχνότητα των ελέγχων ούτε η πρακτική καταστολής [21]. Ακόμα και αν η Δανία φαίνεται ότι είναι η μόνη χώρα που χρησιμοποιεί το σύστημα της αντικειμενικής ποινικής ευθύνης, τουλάχιστον όσον αφορά τις κυρώσεις λόγω παραβάσεως των κανόνων του κανονισμού περί ταχογράφων, το σύστημα αυτό δεν καταλήγει, από οικονομική άποψη, σε διαφορετικό αποτέλεσμα σε σχέση με το (πλέον διαδεδομένο) σύστημα της αστικής ευθύνης του εργοδότη για τα επιβαλλόμενα στους υπαλλήλους του πρόστιμα. Υπό τις συνθήκες αυτές θεωρώ ότι δεν υφίσταται στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού.

« Nulla poena sine culpa »: το πρόβλημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων

11. Έστω και αν οι προηγούμενες σκέψεις με οδηγούν στο συμπέρασμα ότι με το ανωτέρω περιγραφόμενο σύστημα αντικειμενικής ποινικής ευθύνης εξασφαλίζεται αποτελεσματικά η τήρηση των κανόνων του κανονισμού 543/69, τούτο δεν αποτελεί το πέρας της αναλύσεώς μου. Για το σχετικό ζήτημα έγινε λόγος στην επ' ακροατηρίου συζήτηση, στο πλαίσιο ερωτήσεως του Δικαστηρίου: δεν είναι αντίθετο προς την αρχή « nulla poena sine culpa » ένα σύστημα που επιτρέπει την ποινική καταδίκη ενός ατόμου χωρίς καμία απόδειξη του πταίσματος ή της αμέλειάς του;

Ο εκπρόσωπος της Δανικής Κυβερνήσεως υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η θέσπιση της αντικειμενικής ποινικής ευθύνης στη Δανία δεν συνάντησε αντιρρήσεις από συνταγματικής απόψεως. Εντούτοις, στην προκειμένη περίπτωση δεν πρόκειται για εσωτερικό πρόβλημα της Δανίας (για το οποίο δεν έχει αρμοδιότητα το Δικαστήριο), δεδομένου ότι η επίδικη δανική διάταξη θεσπίστηκε *προς*

18 — A. Butt Philip, όπ. π., σ. 105.

19 — Το προοίμιο του ψηφίσματος (ΕΟΚ) 85/C 348/01 του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των Κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985 (ΕΕ C 348, σ. 1) αναφέρει κατά τα λοιπά ρητώς ότι είναι αναγκαίο για « να διασφαλιστεί *ομοιογένεια* (δική μου η υπογράμμιση) και αποτελεσματικότητα στην εφαρμογή των εν λόγω κανονισμών από τα κράτη μέλη, ιδίως για να αποφευχθούν στρεβλώσεις των όρων ανταγωνισμού ανάμεσα στις επιχειρήσεις μεταφορών » (βλέπε την τελευταία αιτιολογική σκέψη του προοιμίου). Το ψήφισμα αυτό εκδόθηκε συγχρόνως με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3820/85.

20 — Βλέπε τον πίνακα σε: A. Butt Philip, όπ. π., σσ. 103 και 104.

21 — Όπ. π.

εκτέλεση κανόνα κοινοτικού δικαίου, και πιο συγκεκριμένα του άρθρου 18 του κανονισμού 543/69. Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να εφαρμόζουν το κοινοτικό δίκαιο τηρώντας τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου (και ειδικότερα σεβόμενα τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών), το εθνικό δικαστήριο πρέπει επίσης να εξετάσει σχετικά την εθνική εκτελεστική νομοθεσία υπό το φως του κοινοτικού δικαίου[22]. *Συγκεκριμένα*, τίθεται το ερώτημα αν ο κανονισμός 543/69, εξεταζόμενος σε σχέση με τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου, επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν κυρώσεις για τις παραβάσεις των κανόνων του κανονισμού βάσει ενός συστήματος αντικειμενικής ποινικής ευθύνης. Λαμβανομένης υπόψη της πρόσφατης νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της θεμελιώδους επιταγής περί σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην κοινοτική έννομη τάξη, θα ήθελα να ασχοληθώ εν συντομία με αυτό το πρόβλημα, τούτο δε προς συμπλήρωση της απαντήσεως που πρέπει να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο. Κατά τα λοιπά το πρόβλημα αυτό εξακολουθεί να υφίσταται με βάση την τωρινή μορφή του κανονισμού περί ταχογράφων.

12. Διευκρινίστηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, προς απάντηση σε ορισμένες ερωτήσεις του Δικαστηρίου, ότι, βάσει του ποινικού συστήματος της Δανίας, ο εργοδότης δεν μπορεί καθόλου να αποφύγει την κύρωση εφόσον αποδεικνύεται ότι κάποιος από τους υπαλλήλους του παρέβη τους κανόνες του κανονισμού και ότι το δρομολόγιο πραγματοποιήθηκε κυρίως προς το συμφέρον του εργοδότη. Δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί σε βάρος του η ύπαρξη οποιουδήποτε πταίσματος (δόλου ή αμελείας): απλώς και μόνο το γεγονός ότι ο υπάλληλός του διέπραξε μία παράβαση αποτελεί κατά κάποιο τρόπο αμάχητο τεκμήριο (με άλλα λόγια, θεωρείται κατά πλάσμα δικαίου) ότι ο εργοδότης επέδειξε αμέλεια κατά τον έλεγχο των υπαλλήλων του και/ή κατά την εφαρμογή ενεργού πολιτικής προλήψεως. Πώς μπορεί να χαρακτηριστεί ένα τέτοιο σύστημα σε σχέση με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, ιδιαίτερα με τα θεμελιώδη δικαιώματα; Όπως δέχεται η πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου[23], θα εξετάσω αν μπορεί να θεωρηθεί ότι το σύστημα αυτό είναι σύμφωνο προς τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και προς τις ανακοινώσεις προθέσεων που έγιναν σε διεθνές επίπεδο όσον αφορά τον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στις οποίες τα κράτη μέλη μετέσχαν ή προσχώρησαν, ιδιαίτερα προς την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.

Θα υπενθυμίσω προκαταρκτικά ότι κάθε νομοθεσία όπως η δανική περιλαμβάνει αναμφισβήτητα κυρώσεις *ποινικής* φύσεως, δηλαδή κυρώσεις που αποβλέπουν στην καταστολή και στη γενική πρόληψη, οι οποίες έχουν ως σκοπό τον κολασμό και την αποτροπή της διαπράξεως παραβάσεων[24].

13. Καταρχάς θα εξετάσω την πρακτική και τους συνταγματικούς κανόνες των κρατών

22 — Το βάσιμο αυτής της απόψεως επιβεβαιώνεται από την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου. Βλέπε την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1987, Demirel, σκέψη 28 (12/86, Συλλογή 1987, σ. 3747), όπου το Δικαστήριο δεν δέχθηκε να εξετάσει τη συμφωνία εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως προς το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διότι η ρύθμιση αυτή *δεν* θεσπίστηκε « προς εφαρμογή διατάξεως κοινοτικού δικαίου ». Βλέπε επίσης την απόφαση της 13ης Ιουλίου 1989, Wachauf, σκέψη 19 (5/88, Συλλογή 1989, σ. 2609), με την οποία το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι επιταγές της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου « δεσμεύουν επίσης και αυτά (τα κράτη μέλη) κατά την εφαρμογή κοινοτικών ρυθμίσεων ». Βλέπε επίσης, στην τελευταία αυτή υπόθεση, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs, ο οποίος θεωρεί ότι είναι αυτονόητο ότι, « όταν τα κράτη μέλη ενεργούν επί τη βάσει αρμοδιοτήτων που τους απονέμει το κοινοτικό δίκαιο, υπόκεινται σε κάθε περίπτωση (...) στους ίδιους περιορισμούς με τον κοινοτικό νομοθέτη » (σ. 15 δακτυλογραφημένου κειμένου). Για περισσότερες παραπομπές βλέπε Lenaerts, K.: *Le juge et la Constitution aux États-Unis d' Amérique et dans l' ordre juridique européen*, 1988, σ. 580 και επ.

23 — Βλέπε π. χ. την πρόσφατη απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, Hoechst (46/87 και 227/88, Συλλογή 1989, σ. 2859), και την προαναφερθείσα στη σημείωση 22 απόφαση Wachauf, σκέψη 18, με παραπομπή στην απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1979, Hauer (44/79, Jurispr. 1979, σ. 3727).

24 — Βλέπε τα κριτήρια που δέχθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις υποθέσεις Öztürk, απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1984, *Publications de la Cour Européenne des droits de l' Homme*, série A, τόμος 73, και Lutz, της 25ης Αυγούστου 1987, όπ. π., τόμος 123-A.

μελών. Από αυτούς προκύπτει ότι, αν και η επιβολή ποινής εξαρτάται, γενικά, από την προϋπόθεση ότι το έγκλημα μπορεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να καταλογιστεί στον κατηγορούμενο (« nulla poena sine culpa »), εντούτοις υφίσταται ορισμένες παρεκκλίσεις από την αρχή αυτή σε μερικές περιπτώσεις — σχετικά σπάνιες. Κατά τη διαθέσιμη στο Δικαστήριο τεκμηρίωση, τέσσερα κράτη μέλη δέχονται ότι, σε ειδικούς τομείς, όπως η προστασία του εργασιακού περιβάλλοντος και του καταναλωτή, ένας εργοδότης ή μία επιχείρηση μπορεί να θεωρηθεί ποινικά υπεύθυνος για τις παραβάσεις που διαπράττουν οι υπάλληλοι ή οι προστηθέντες στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του εργοδότη, έστω και αν οι παραβάσεις αυτές δεν μπορούν να του καταλογιστούν προσωπικά [25]. Τα κράτη αυτά θεωρούν ότι αυτή η αρχή δικαιολογείται, μεταξύ άλλων, από την ανάγκη αποτελεσματικής προστασίας του γενικού συμφέροντος σε ορισμένο τομέα, από το γεγονός ότι διευκολύνει την επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεως συγκεκριμένων κανόνων (κυρίως στις περιπτώσεις παραβάσεως ο πραγματικός δράστης των οποίων δεν μπορεί ή δεν μπορεί εύκολα να εξακριβωθεί), από το γεγονός ότι ευνοεί την ενεργό πολιτική προλήψεως κλπ.

Σε άλλα κράτη μέλη οι ίδιες σκέψεις οδηγούν στην πράξη στην καθιέρωση αστικής ευθύνης του εργοδότη ή της επιχειρήσεως για την καταβολή των προστίμων που επιβάλλονται εξαιτίας της συμπεριφοράς των υπαλλήλων ή των προστηθέντων. Αν και δεν πρόκειται στην περίπτωση αυτή για *ποινική* κύρωση από τυπικής απόψεως (πράγμα το οποίο εξηγείται μερικές φορές από το γεγονός ότι η οικεία έννομη τάξη δεν δέχεται την ύπαρξη ποινικών κυρώσεων σε βάρος νομικών προσώπων), αυτό το σύστημα έχει, στην πραγματικότητα, τα ίδια πρακτικά αποτελέσματα. Οι παρατηρήσεις αυτές με οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να συναχθεί από την κοινή συνταγματική παράδοση των κρατών μελών μία *απόλυτη* απαγόρευση θεσπίσεως, σε ειδικές περιπτώσεις, ενός συστήματος αντικειμενικής ποινικής ευθύνης.

14. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει από την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 2, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην οποία προέβη το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κατ' αυτήν, κάθε άτομο κατηγορούμενο επί αδικήματι τεκμαίρεται αθώο μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι, αν και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν απαγορεύει, καταρχήν, τη χρησιμοποίηση στο ποινικό δίκαιο των νομικών ή πραγματικών τεκμηρίων, εντούτοις τα κράτη μέλη δεν μπορούν να υπερβούν στον τομέα αυτό τα « εύλογα » όρια: οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τη σημασία των εμπλεκομένων συμφερόντων και του σεβασμού των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως [26]. Το κριτήριο αυτό συνδέεται με τον κανόνα της αναλογικότητας, τον οποία ακολουθεί το Δικαστήριο στη νομολογία του περί σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο κοινοτικό δίκαιο: στα δικαιώματα αυτά μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί αποβλέπουν πράγματι στην εξυπηρέτηση στόχων γενικού συμφέροντος και ότι δεν έχουν ως αποτέλεσμα να θίξουν αυτό τούτο το περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων [27]. Όπως είναι γνωστό, εξάλλου, το Δικαστήριο ακολουθεί από μακρού χρόνου τον ίδιο αυτόν κανόνα της αναλογικότητας στις εκτιμήσεις των μέτρων ελέγχου και των ποινικών κυρώσεων που τα κράτη μέλη θεσπίζουν στον τομέα των ελευθεριών τις οποίες εγγυώνται οι κοινοτικές Συνθήκες. Και στην περίπτωση αυτή επίσης οι περιορισμοί επιτρέπονται εφόσον δεν υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου,

25 — Καταλαβαίνω τις νομοθεσίες αυτές, καθόσον στηρίζονται στην ιδέα ότι ο εργοδότης έχει ειδική ευθύνη όσον αφορά ορισμένες επικίνδυνες ενέργειες ατόμων που δρουν κατόπιν δικής του πρωτοβουλίας και προς το (οικονομικό) συμφέρον του.

26 — Βλέπε την υπόθεση Salabiaku, απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 1988, εκδοθεισόμενη στη σειρά A, τόμος 141-A, ειδικότερα τη σκέψη 28.

27 — Βλέπε την απόφαση Wachauf, σκέψη 18 (όπ. π., σημείωση 22).

δεν καθορίζουν τις λεπτομέρειες ασκήσεως του ελέγχου κατά τρόπο που να περιορίζει την επιθυμητή από τη Συνθήκη ελευθερία και δεν επιβάλλουν στους πολίτες κυρώσεις τόσο δυσανάλογες σε σχέση με τη βαρύτητα της παραβάσεως ώστε να αποτελούν εμπόδια στις ελευθερίες αυτές [28].

Επομένως, ο ακολουθούμενος από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κανόνας όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επιτρέπει ορισμένους περιορισμούς της αρχής « nulla poena sine culpa ». Εάν (όπως δέχθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) επιτρέπονται περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων για τους εργοδότες οι οποίοι είναι φυσικά πρόσωπα, κατά μείζονα λόγο επιτρέπονται για τους εργοδότες που είναι νομικά πρόσωπα (όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης): πράγματι, κατά το Δικαστήριο, τα νομικά πρόσωπα και οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να επικαλούνται αυτομάτως και αυτά καθαυτά τα δικαιώματα που προβλέπονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [29].

15. Πιστεύω ότι το σύστημα αντικειμενικής ποινικής ευθύνης συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας εφόσον προκύπτει ότι προωθεί την ικανοποίηση σημαντικών συμφερόντων, όπως η βελτίωση της οδικής ασφάλειας και των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων, και εφόσον οι επιβαλλόμενες κατ' εφαρμογή της σχετικής ρυθμίσεως ποινές δεν είναι υπερβολικές. Τα προστατευόμενα από μια τέτοια ρύθμιση συμφέροντα είναι συχνά « γενικής » φύσεως, υπό την έννοια ότι η παραβίαση του κανόνα δεν προκαλεί κατ' ανάγκη ζημία σε συγκεκριμένα πρόσωπα (πράγμα το οποίο στην πράξη μειώνει αισθητά τους κινδύνους διώξεως και επιβολής κυρώσεως) και μπορεί μάλιστα, αντιθέτως, να ωφελήσει οικονομικά τον εργοδότη. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το συμφέρον του κράτους μέλους να μπορεί να προστατεύει με ποινικές κυρώσεις τα συμφέροντα αυτά, χωρίς να απαιτείται πταίσμα ή καταλογισμός, μπορεί να υπερισχύει του δικαιώματος που έχει ο εργοδότης ή η επιχείρηση να μην τους επιβάλλονται κυρώσεις παρά μόνο για πράξεις οι οποίες μπορούν να τους καταλογιστούν προσωπικά. Ασφαλώς εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προβεί στη σχετική εκτίμηση σε σχέση με τη συναφή δανική νομοθεσία.

Συμπέρασμα

16. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί η εξής απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα του Vestre Landsret:

28 — Βλέπε τις αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1981, Casati, σκέψη 27 (203/80, Συλλογή 1981, σ. 2595)· της 7ης Ιουλίου 1976, Watson και Belmann, σκέψεις 17 και 18 (118/75, Jurispr. 1976, σ. 1185)· και της 17ης Δεκεμβρίου 1976, Donckerwolcke, σκέψεις 32 έως 38 (41/76, Jurispr. 1976, σ. 1921).

29 — Όσον αφορά το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών βλέπε, ως πλέον πρόσφατες, τις αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 1989, Orkem (374/87, Συλλογή 1989, σ. 3283, σκέψεις 30 και 31), και Solvay, σκέψεις 27 και 28 (27/88, Συλλογή 1989, σ. 3355). Βλέπε επίσης τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Darmon στις υποθέσεις αυτές, Συλλογή 1989, σ. 3301, παράγραφοι 135 έως 137 και 145. Όσον αφορά το άρθρο 8 της προαναφερθείσας συμβάσεως, βλέπε την απόφαση της 26ης Ιουνίου 1980, National Panasonic, σκέψη 19 (136/79, Jurispr. 1980, σ. 2033).

« Ούτε το άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΟΚ) 543/69, περί εναρμονίσεως ορισμένων κοινωνικών διατάξεων που αφορούν τις οδικές μεταφορές, ούτε οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου εμποδίζουν τη θέσπιση από ένα κράτος μέλος ενός συστήματος " αντικειμενικής ποινικής ευθύνης ", δυνάμει του οποίου μπορεί να επιβάλλεται ποινή προστίμου σε εργοδότη, υπάλληλος-οδηγός του οποίου παρέβη τα άρθρα 7, παράγραφος 2, και 11 του προαναφερθέντος κανονισμού, έστω και αν δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο εργοδότης διέπραξε την παράβαση αυτή εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, εφόσον προκύπτει ότι το συμφέρον του κράτους μέλους προς επίτευξη, με τον τρόπο αυτό, των στόχων του προαναφερθέντος κανονισμού υπερισχύει του συμφέροντος του εργοδότη να μην του επιβάλλεται κύρωση παρά μόνο υπό την προϋπόθεση υπάρξεως δικού του πταίσματος. »